OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

21.3.2021

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Julkisoikeuden yksikkö
Lainsäädäntöneuvos Elina Nyholm

Ympäristövaliokunnalle

Oikeusministeriön lausunto ympäristövaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi ilmastolaiksi (HE 27/2022 vp)

Eduskunnan ympäristövaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi ilmastolaiksi (HE 27/2022 vp). Oikeusministeriö esittää lausuntonaan seuraavan.

Ehdotetulla uudella ilmastolailla pyritään hillitsemään ilmastonmuutosta ja edistämään ilmastonmuutokseen sopeutumista. Uudessa ilmastolaissa säädetään aiempaa tiukemmista ja täsmällisemmistä tavoitteista, joilla ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumisen edistämiseen pyritään viranomaistoiminnassa vaikuttamaan. Ehdotus turvaa siten osaltaan perustuslain 20 §:n mukaisen ympäristöperusoikeuden toteutumista yhteiskunnassa.

Esityksessä on voimakkaasti painotettu saamelaisten oikeutta osallistua ja vaikuttaa ilmastopolitiikan suunnitteluun. Ilmastolaissa säädettäisiin jatkossa saamelaisten oikeuksien huomioon ottamisesta suunnitelmia valmisteltaessa sekä valmistelun yhteydessä saamelaiskäräjien kanssa käytävistä neuvotteluista. Samoin täsmennettäisiin viranomaisten kuulemisvelvoitteita suunnitelmien lausuntokierroksen yhteydessä eri saamelaistahojen osalta. Suunnitelmien valmistelussa tarvittavan tietopohjan tuottamiseksi perustettaisiin saamelainen ilmastoneuvosto, jonka tehtävänä olisi tunnistaa saamelaisten oikeuksien edistämisen kannalta keskeisiä kysymyksiä.

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Eteläesplanadi 10 00130 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

Oikeusministeriö pitää ehdotettuja muutoksia perusteltuina. Saamelaisilla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan, ja ilmastonmuutoksella on merkittäviä vaikutuksia arktiseen luontoon, joka on saamelaiskulttuurin perusta. Asia on tärkeä, koska ilmastonmuutos etenee nopeammin pohjoisilla leveysasteilla eli muun muassa saamelaisten kotiseutualueella ja ilmastonmuutoksen vaikutukset kohdistuvat erityisellä tavalla saamelaisiin.

Lakiehdotuksen 1 §:ssä säädettäisiin lain tarkoituksesta. Erillinen pykälä lain tarkoituksesta ei välttämättä ole tarpeen, kun otetaan huomioon, että lain 2 § on tavoitepykälä. Tarkoitus- ja tavoitesäännökset ovat ongelmallisia, koska ne eivät ole velvoittavia ja saattavat hämärtää käsitystä lain merkityksestä. Ne runsastuttavat sääntelyä turhaan. Ehdotetun ilmastolain 1 ja 2 § eivät myöskään ole yhteensopivia esimerkiksi siten, että 1 §:n 2 kohdan mukaan lain tarkoituksena on myös vahvistaa yleisön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia, mutta tämä tarkoitus ei käy ilmi ehdotetussa 2 §:ssä esitetyistä lain ja ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmän tavoitteista. Tavoitteita ja tarkoitusta koskeva sääntely tulisi vähintäänkin yhdistää yhteen pykälään, jos sellaista pidetään tässä laissa tarpeellisena. Erilliset tavoite- ja tarkoitussäännökset osittain täysin erilaisilla tavoitteilla ja tarkoituksilla hämärtävät entisestään niiden merkitystä ja keskinäistä suhdetta. Lisäksi lakiehdotuksen 2 §:n 1–3 momentissa luodaan erilliset luettelot lain ja sen mukaisen ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmän tavoitteista. Yksi luettelo, jossa kaikki tavoitteet olisivat mainittuna, olisi informatiivisempi.